

Dette betyr krig for det norske språk!

*Kunnskapsforlagets høringsuttalelse i forbindelse med omdanningen av
Norsk språkråd, 20. april 2004*



Illustrasjon: Ikeas norske vårkatalog, april 2004

0 Innledning

Kunnskapsforlaget avgir med dette sin høringsuttalelse i forbindelse med omdanningen av Språkrådet. Vi inndeler vår **høringsuttalelse etter de temaer som høringsinstansene er utfordret til å mene noe om**

- 1 Synspunkter på **aktuelle språkpolitiske utfordringer**, særlig med tanke på å framskaffe grunnlagsmateriale for arbeidet med å utforme et strategidokument for den nye institusjonen.
2. Det vi mener er **suksesskriterier** for den nye institusjonen
- 3 De **behov** vi selv har som det kunne være ønskelig å få dekket av et sentralt statlig språkorgan
- 4 På hvilke områder Kunnskapsforlaget mener å kunne **bidra** i det samlede språkpolitiske arbeidet, og på hvilke måter og i hvilke former man kan tenke seg å **samarbeide med og delta** i den nye institusjonens språkpolitiske arbeid

Om Kunnskapsforlaget:

Kunnskapsforlaget er Norges ledende forlag for utgivelse av ordbøker, leksikon og andre oppslagsverk. Forlaget er kanskje mest kjent for utgivelsen av *Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon*, men er også utgiver av mer enn 50 ulike tospråklige ordbøker mellom norsk og andre språk, med *De blå ordbøkene* og *Lingua*-serien som de mest kjente.

Kunnskapsforlaget er dessuten utgiver av 16 ulike norsk-ordbøker – hvor de mest kjente er *Norsk Riksmålsordbok*, *Tanums store rettskrivingsordbok*, *Bokmålsordboka* og *Fremmedord blå ordbok*. Flere av ordbøkene finnes også som elektroniske produkter.

Forlaget ble grunnlagt i 1975 og er eid 50/50 av Gyldendal ASA og H. Aschehoug (W. Nygaard) AS.

1 Aktuelle språkpolitiske utfordringer

Kunnskapsforlaget er enig i den problems beskrivelsen som er gitt i høringsbrevet om de hovedutfordringer norsk språk står overfor i dag og i årene fremover.

Utfordringene oppsummeres godt av den forsideillustrasjonen vi har valgt til vår høringsuttalelse. Norsk som språk er på vikende front, selv når det kommuniseres fra norske reklameskapere til nordmenn i Norge. Skal kampen for det norske språks overlevelse vinnes, må man gå til krig med en vinnende krigserklæring og med en gjennomtenkt strategi. Og kampen må kjempes med de riktige tropper og på de fronter som det er verdt å kjempe for.

Den overordnede tilnærmingen til språkarbeidet fremover blir derfor overmåte viktig. Norske myndigheter må formulere en samlende visjon (les: krigserklæring) for språkarbeidet som kan vinne gjenklang og oppslutning både i mediene, kulturlivet, skoleverket, næringslivet og i opinionen for øvrig. Selve visjonen bør meisles ut som del av det strategiske arbeidet som i 2004 skal legge grunnlaget for det nye kompetansesenterets rolle.

Visjonen skal dekke språkarbeidets hovedmål for det hundreåret som ligger foran oss, og kan tentativt formuleres slik:

Norsk som hovedspråk i Norge også i 2105!

For å lykkes med denne visjonen bør det nye kompetansesenteret fokusere på følgende viktige strategiske utfordringer:

1.1 Motvirke domenetap fra norsk til engelsk

Norge er dessverre preget av holdningsløshet på dette området. Norge er en liten nasjon, og vårt språkområde omfatter et lite antall brukere. Vi burde derfor være mer opptatt av dette enn de fleste. Det er et stort paradoks at vi mer eller mindre bevisst velger engelske ord og uttrykk i så mange sammenhenger.

I næringslivet, som preges stadig sterkere av internasjonalisering, velger flere og flere norske bedrifter engelsk som forretningsspråk, men domenetapet gjør seg også gjeldende på mange andre områder. Et godt synlig eksempel er kultursektoren: Her velges ofte engelske filmtitler når det finnes gode norske alternativer. Norske artister skriver og synger gjerne på engelsk også når Norge er deres primærmarked. Det velges ofte engelske navn på kunstutstillinger, operaer og balletter utviklet i Norge. Eksemplene er utallige. Et annet viktig felt er norske universiteter, høyskoler og øvrige forskningsmiljøer. Det er ikke uvanlig at norske forskere honoreres langt mer for å publisere på engelsk enn på norsk. Mer og mer av undervisningen på høyere nivå foregår på engelsk, også når nær sagt alle i forelesningssalen har norsk som morsmål. Ettersom forskningen rundt språk og læring viser at kunnskapstilegnelsen svekkes signifikant når undervisningen skjer på et fremmed språk, er denne praksisen et stort paradoks for Norge både som kunnskaps- og kulturnasjon.

Ingen kan benekte at bruk av engelsk i mange sammenhenger er nødvendig i dag. Den strategiske utfordringen er dermed å sikre at det norske språk forblir sterkt og levende i en tospråklig virkelighet.

1.2 Styrke norsk fagterminologi

Ikke minst på grunn av domenetapet til engelsk innenfor forsknings- og universitetssektoren blir norsk som fagspråk ikke utviklet i tilstrekkelig grad. Det nye kompetansesenteret må legge en strategi for og vinne politisk aksept

for de nødvendige tiltak på dette området.

Norsk fagterminologi kan styrkes gjennom en rekke tiltak. Vi vil særlig peke på at de økonomiske vilkårene for faglitteratur på norsk bør styrkes. Iverksettelse av den bebudede innkjøpsordningen for norsk sakprosa vil være ett virkemiddel, særlig dersom denne favner bredt – slik at den ikke kun gjelder fagbøker av såkalt *litterær verdi*, men også fagbøker som er sentrale for kunnskapstilegnelse.

1.3 *Øke det norske språks prestisje, særlig innenfor næringslivet, men også innenfor populærkulturen og i samfunnet for øvrig*

Det må rett og slett bli "lite kult" å snakke og skrive engelsk i sammenhenger der dette ikke er nødvendig. Et tiltak her kan være at det nye kompetansesenteret igangsetter en aksjonsgruppe som skal arbeide med dette for øye, tilsvarende aksjonen "Les!", som jobber for å fremme lesingen i Norge. Et slik aksjon bør være fundert i og støttet av ulike miljøer med sterk påvirkning på språkutviklingen i Norge, for eksempel medie- og forlagsmiljøene, det norske film- og teatermiljøet, NHO og representanter for store bedrifter, undervisningssektoren, myndighetene etc. Samtidig må selve aksjonsgruppen være liten nok til å fungere effektivt.

1.4 *Øke språkbevisstheten blant dem som bruker norsk generelt, slik at det også blir prestisje knyttet til å skrive godt norsk*

Fra Kunnskapsforlagets side er vi naturlig nok opptatt av befolkningens språklige kompetanse, både innenfor eget språk og fremmedspråk. Vi utgir hjelpemidler som skal bedre språkkompetansen, og hvis samfunnet er preget av stor toleranse for dårlig språk og feil språk, har vi mindre sjanse for å lykkes med våre utgivelser.

Samfunnets nytte og forlagets nytte går her etter vår mening hånd i hånd: Språklig slurv hemmer kommunikasjonen, og samfunnet er tjent med at språket fungerer optimalt som kommunikasjonsmiddel.

Kompetansesenterets rolle kan her være å gå i bresjen for aksjoner for godt språk, på alle samfunnets områder, og særlig vende seg til skoleungdom. Et virkemiddel kan være skrivekonkurranser i skolen.

Et annet forslag er å la kompetansesenteret utvikle og avholde norske språktester, både for bokmål og nynorsk, som kan gi et sertifikat.

Andre tiltak kan være etableringen av en årviss og mediedekket kåring av beste/verste språkbrukere (det være seg enkeltpersoner (ledere, forfattere, journalister, artister), bedrifter og institusjoner, publikasjoner (aviser, tidsskrifter, årsrapporter, hjemmesider), reklame, sangtekster osv.).

1.5 *Øke språkbevisstheten og kompetansen i norske medier*

Utvikling av en mediestrategi bør stå særlig sentralt i kompetansesenterets utadvendte arbeid. Målsettingen må ikke bare være å skape PR og oppmerksomhet om språkarbeidet, men også å heve den språklige kvaliteten i norske medier og språkbevisstheten blant norske journalister.

I tillegg bør norske medier på en helt annen måte enn i dag fungere som en samarbeidspartner i eksempelvis normeringsarbeidet. Norske aviser og tidsskrifter er gjerne de som først fanger opp nye trender – og dermed nye ord som får innpass i språket vårt. Her bør det etableres et aktivt samarbeid mellom pressen og det nye kompetansesenteret slik at man allerede fra det tidspunkt nye trender fanges opp fra utlandet, finner gode norske ord og uttrykk for det som kanskje en gang i fremtiden blir en del av dagliglivet vårt.

Kanskje det bør etableres en sertifiseringsordning for norske journalister nettopp for å sikre at alle som øver sterk språklig innflytelse på nordmenn for øvrig, blir blant de fremste av oss til å uttrykke seg skriftlig.

1.6 *Stimulere til norsk som hovedspråk "fra vugge til grav"*

I dette ligger implisitt at det må etableres et tett samarbeid med hele undervisningssektoren (fra barnehage til universitet) i deres viktige språkbyggende rolle – men også at det må utarbeides en strategi for hvordan norsk kan tas i bruk i større grad enn i dag på arenaer for nye kulturuttrykk og ikke-tradisjonelle domener. Særlig aktuelle og viktige eksempler er dataspill og andre former for elektronisk underholdning, men også andre arenaer som tegneserier, ny matkultur, nye og voksende idrettsgrener og lignende kan være aktuelle.

1.7 *En god modell for og riktig tempo i normeringsarbeidet*

På den ene side er det fra departementets side lagt opp til at rettskrivningssaker ikke skal bli en så sentral del av det nye kompetansesenterets virksomhet som det har vært for Norsk språkråd. I Kulturmeldingens kapittel 12.4 står bl.a.:

Som lekk i arbeidet med å vurdere dei innsende framlegga gjer departementet no ein samla gjennomgang av heile rettskrivningssituasjonen. Spørsmålet er mellom anna om dei innsende endringane kan seiast å innebera ei forenkling som vil leggja til rette for framtidig stabilitet, eller om stabiliteten er best tent med at ein heilt eller delvis held fast ved gjeldande rettskriving.

Føresetnaden om stabilitet [i rettskrivinga] inneber mellom anna at omfanget av det løpande normeringsarbeidet vert nedtona, og avviking av Norsk språkråd vil dessutan føra til at det noverande normeringsregimet fell bort. I prosjektskissa for det nye kompetansesenteret er det lagt til grunn at institusjonen ikkje skal byggjast opp med det for auge at han skal tilleggjast direkte språknormerande funksjonar. Erfaring viser at ein del normeringsspørsmål likevel vil reisa seg frå tid til anna, men omfanget av dette og korleis slikt best kan handterast, kan vera noko usikkert.

Korleis det i framtida skal arbeidast med slike normeringsspørsmål som framleis kan koma opp, og kva funksjon den nye institusjonen eventuelt skal ha i så måte, inngår i dei samla vurderingane som departementet no gjer av heile rettskrivings situasjonen. Departementet vil kome tilbake til Stortinget med dette i løpet av 2004, mest truleg i samband med framlegget om å etablera det nye kompetansesenteret for norsk språk.

I den noe eldre prosjektskissen for det nye kompetanseorganet (mars 2003) står bl.a.:

Det blir elles ei deloppgåve for eit nytt kompetansesenter å forvalta rettskriving.

I brev til Norsk språkråd 28.01.2004 henviser departementet til kulturmeldingen, og bekrefter at

...ei avgjerd i rettskrivingssaka tidlegast vil liggja føre ein gong til hausten, og at det difor ikkje vil bli gjennomført endringar i gjeldande rettskriving i bokmål eller nynorsk med verknad frå skoleåret 2004/05. [...] I den grad den vidare behandlinga av det nemnde sakskomplekset resulterer i at det blir godkjent rettskrivingsendringar i denne omgangen, vil desse truleg kunna ta til å gjelda frå og med skule- og undervisningsåret 2005/06.

Vi er på denne bakgrunn overrasket over at det sies så pass lite om rettskrivning i høringsbrevet av 20. januar 2004 om "Omdanning av Norsk språkråd".

De vil fortsatt være behov for normering av norsk, og ansvaret for dette arbeidet bør ligge i det nye kompetansesenteret. Se for øvrig kapittel 4.5. Når det gjelder å finne gode norske ord og uttrykk for nye begreper i språket, bør det kanskje drives en *mer aktiv* normeringspolitikk enn tidligere (se punkt 1.5 om mediestrategi) – mens det for normering for øvrig kanskje bør utøves en mer forsiktig normering med en mer helhetlig tilnærming basert på den naturlige språkutviklingen i befolkningen. Det er viktig for kompetansesenterets troverdighet at dette normeringsarbeidet blir representativt og har mulighet til å få gjennomslag også utenfor skoleverket og offentlig sektor.

Det vil være naturlig at kompetansesenteret administrerer og finansierer en nyordbase. Utgivelsen i bokform lisensieres ut til et interessert forlag.

1.8 *Kompetansesenteret som verksted for underholdende informasjon om norsk språk*

NRK Fjernsynets nye, kombinerte underholdnings- og opplysningsprogram *Typisk norsk* er et oppmuntrende og enestående eksempel på moderne mediehandtering av språkspørsmål, og kan forhåpentlig bli forbilde for flere vellykkede programserier. Plutselig er en ny generasjon språkprogrammer født, og setter de tradisjonelle programmene i relieff.

Kompetansesenteret bør ha en presseansvarlig som i tillegg til direktøren selv

fører mediene med språk- og ordbokstoff av høy kvalitet og et underholdende preg.

Kompetansesenteret bør knytte til seg utsøkte munn og penner som kan læres opp til å bli norske språkorakler. De må selv ha en fremragende skriftlig og ikke minst muntlig stil, og treffe tidens tone. De må være solide og seriøse, men kunne nå alle. De vil da også kunne benyttes som frontfigurer i forlagenes språkutgivelser. Kompetansesenterets direktør har gode egenskaper i denne retning, men han må også få en bokmålstalende støttespiller ved sin side – eksempelvis kunne man tenke seg at en profilert språkskribent fra en av landets største og ledende aviser kunne etableres som samarbeidspartner (ikke primært kritiker) i det nye språkarbeidet som nå meisles ut.

1.9 *Kommunikasjonsstrategi for nordmenn?*

Avslutningsvis kaster vi inn en brannfakkell:

I norsk har som kjent dialektene en mye høyere status enn i mange andre språk. Norske foredragsholdere snakker dialekt på nordiske konferanser, og kunne neppe tenke seg noe annet. Språket blir da et identifiseringsmiddel like mye som et kommunikasjonsmiddel.

Det er etter vår oppfatning en interessant problemstilling om denne sterke tradisjonen for bruk av dialekt, og den beskjedne interessen for normalisert talemål blant språkplanleggerne, bidrar til å styrke eller svekke det norske språkets muligheter til å overleve på lengre sikt. Det er ikke opplagt at den svake prestisjen for normalisert talemål har fremmet den skriftspråklige kompetansen i befolkningen.

I allfall virker talemålets prestisje til å redusere muligheten for å utvikle en trang norm for hver av målformene. Men om dette skal være et mål for skriftspråkets utvikling, er det jo delte meninger.

Dette er et tema som det nye kompetansesenteret bør se på med så friske øyne som mulig.

2. Suksesskriterier for det nye kompetansesenteret:

For å lykkes med det språkstrategiske arbeidet vi har skissert behovene for i kapittel 1, mener vi at følgende er sentrale suksesskriterier:

2.1 *Formell forankring og lovbestemt myndighet*

Departementet har indikert at man planlegger å fremme forslag til Stortinget om å oppheve loven om Norsk språkråd, og ikke nødvendigvis erstatte loven

med en ny for det nye kompetansesenteret.

For at det nye kompetansesenteret skal ha den nødvendige makt og myndighet til å kunne jobbe effektivt med språkarbeidet i Norge, mener vi det er sentralt at også det nye organet får en lovmessig forankring som klart skisserer det nye organets oppgaver, plikter og myndighet i norsk språkarbeid.

2.2 *Representativitet*

I kulturmeldingen står det:

”Det må leggjast vekt på å byggja opp prestisje for morsmålet vårt, for norsk språk. Dette krev óg at det må tenkjast strategisk, dvs. at ein ikkje berre kan leggja til grunn det som kan henda fagleg og vitskapeleg ville vera den beste løysinga, men at ein må ha eit sideblikk til kva det er som kan vinna oppslutnad hos språkbrukarane.”

I sin komitéinnstilling i forbindelse med kulturmeldingen uttaler kulturkomiteen seg i samme retning:

Komiteen mener det derfor representerer et meget betydelig fremskritt når man med utgangspunkt i det nye kompetansesenteret for norsk språk ønsker å legge til rette for utviklingen av en helhetlig språkpolitikk overordnet de to hovedmålformene i vårt land. Komiteen mener det er svært viktig at man i dette arbeidet bygger opp en underliggende konsensus i befolkningen om viktigheten av å ha en enhetlig språkpolitikk. Komiteen mener det i dette arbeidet er nødvendig å ha større fokus på stimulerende tiltak, enn på tiltak basert på tvang. Komiteen støtter derfor meldingen når den fremhever betydningen av å arbeide frem en språkpolitisk strategi som bygger opp under morsmålets prestisje, og at man må ha et kontinuerlig sideblikk på hva som kan vinne oppslutning hos språkbrukerne.

For å kunne arbeide effektivt med dette målet for øye, mener vi det er helt sentralt at det nye språkorganet blir representativt for den språkvirkelighet vi har i Norge i dag – og at det nye språkorganet ikke oppleves å ha språkpolitisk slagside.

Det nye kompetansesenteret må ha et balansert engasjement i forhold til bokmål og nynorsk. Med en nynorskbruker som direktør ville det eksempelvis være naturlig om en representativ bokmålsmann eller –kvinne ble plassert sentralt i ledelsen.

Representativitet innebærer også tilstrekkelig rom for språkutøvelse som heller identifiserer seg med brede, moderate strømninger innen bokmålet enn med strømninger som har liten tilslutning i praktisk språkbruk i presse og litteratur. I sine publikasjoner må kompetansesenteret gi rikelig rom for moderat bokmål.

2.3 *Tilstrekkelige ressurser og nødvendig kompetanse*

For å ha muligheter til å lykkes må det nye kompetansesenteret få tilført tilstrekkelige ressurser. Det vil ikke bare være nødvendig med et økonomisk løft. Det nye kompetansesenteret vil til dels ha svært ulike oppgaver og

funksjoner i forhold til de oppgaver Norsk språkråd hadde, og må få mulighet til å knytte til seg den kompetanse som vil være nødvendig for å lykkes med de nye utfordringene.

3 Kunnskapsforlagets behov

3.1 *Språk på dagsordenen*

Det viktigste kompetansesenteret kan gjøre for Kunnskapsforlaget, er å sørge for at språkspørsmål hele tiden står på dagsordenen i mediene, i skoleverket og i samfunnet for øvrig – og at man jobber med de språkstrategiske oppgaver vi har skissert i kapittel 1.

3.2 *Bedre kår for leksikografisk arbeid i Norge*

Det norske leksikografiske miljøet er lite, og bærer sterkt preg av sin historiske bakgrunn, med tyngdepunktet knyttet til prosjektet Norsk ordbok. Det er tradisjonelt liten forbindelse mellom språkteknologien og leksikografien.

De vitenskapelige miljøene i Norge er generelt lite opptatt av tospråklig leksikografi, mens tospråklige ordbøker er ordbokforlagenes viktigste forretningsområde. Tospråklige ordbøker spiller også en viktig rolle for språkbrukernes oppfatning av hva som er korrekt norsk, særlig siden utbredelsen av ettspråklige ordbøker er så vidt lav i Norge.

Muligens kan det nye kompetansesenteret stimulere fagmiljøene til å høyne nivået innen tospråklig leksikografi og rekrutteringen av medarbeidere. Stipendordninger for forfattere av/medarbeidere i tospråklige ordbøker ville ha stor betydning.

Kompetansesenteret bør ha som en del av sin målsetting å stimulere til leksikografisk arbeid, til utgivelse av gode ordbøker, med tilfredsstillende støtteordninger der det er nødvendig, og til oppmerksomhet i mediene omkring ordbøker.

3.3 *Best mulig og mest mulig språkundervisning i Norge*

Av hensyn til de stadig større grupper som må beherske både engelsk og norsk på høyt nivå for å fungere i sin stilling, for å være konkurransedyktige på arbeidsmarkedet og for å kunne gjennomføre en høyere utdanning med godt resultat, må kompetansesenteret engasjere seg for at undervisningen både i norsk og engelsk (og også andre fremmedspråk) skal ligge på et optimalt nivå. Denne målsettingen strider ikke mot det overordnede mål om å kjempe mot fortsatt domenetap for norsk i forhold til engelsk.

4 Kunnskapsforlagets bidrag og samarbeid med kompetansesenteret

4.1 Kunnskapsforlagets språkpolitiske rolle

Kunnskapsforlaget har som målsetting å være den ledende norske utgiver av kvalitetssikrede oppslagsverk i trykt og elektronisk form.

Av dette følger at forlagets språkpolitiske rolle først og fremst vil bestå i å bidra til forvaltning og utbredelse av norsk språk som et godt kommunikasjonsmiddel.

Kunnskapsforlaget utgir først og fremst på bokmål, og vi ser for oss at vår språkpolitiske rolle først og fremst kan knyttes til denne målformen. Det er ikke kommersielt grunnlag for å utgi parallellutgaver av våre oppslagsverk uten ekstern støtte, og blanding av begge målformer i samme verk er aktuelt bare i visse leksika, som Norsk biografisk leksikon, der en god del av artiklene er skrevet på nynorsk.

Kunnskapsforlaget vil gjerne delta i prosjekter som kan gi nynorskbrukerne et bedre tilbud i deres egen målform. Trolig burde det satses offentlige ressurser på en hendig ordbok for nynorsk med autentiske eksempler. Kunnskapsforlaget skal med glede utgi et slikt verk, dersom det er sikret forsvarlig finansiering.

Et aspekt ved Kunnskapsforlagets språkpolitiske rolle er dets normeringspraksis. En sammenligning av språket i dagens Store norske leksikon med 3. utgave av Aschehous konversasjonsleksikon (1938—48) viser bare små forskjeller. Vi mener at vi står for en stabilitetslinje innenfor bokmålet, og at denne har hatt stor gjennomslagskraft tvers igjennom alle rettskrivningsendringer fra 1930-årene og frem til i dag.

4.2 Terminologi og fagspråk

Kunnskapsforlaget har gjennom nærmere 30 år bidratt vesentlig i norsk språkpolitikk ved terminologiarbeid, spredning av sakprosa og formidling av kunnskaper fra de enkelte fagmiljøene og til det brede publikum.

Kunnskapsforlaget driver kunnskapsformidling mot meget brede brukergrupper, og har bidratt til å senke barrierene mellom fagekspertene og dem som har begrenset kunnskap. Kunnskapsforlaget søker å styrke norsk fagspråk og utgi pålitelige referanse kilder for alle som vil bruke dette. Dagens moderne leksikonbaser bygger her på en flere hundre år gammel tradisjon, som paradoksalt nok sjelden blir omtalt og eller verdsatt i mediene eller av myndighetene annet enn som hyppig brukte kilder i medienes eget arbeid.

Ved å sikre fortsatt utgivelse av Store norske leksikon har Institusjonen Fritt Ord tatt ansvar for at denne gode prosessen kan fortsette.

Det nye kompetansesenteret bør være genuint interessert i å bidra til å sikre det fortsatte liv for denne store og verdifulle ressursen, både ved å markere dens status og hjelpe til så norske myndigheter om nødvendig kan se de ressurser som ligger i dette og lignende verk.

Det må være et mål å opprettholde og synliggjøre en god norsk terminologi innenfor alle fagområder der det er mulig. Dette er med på å opprettholde det norske språks brukbarhet i konkurransen med engelsk.

Alle leksikonets fagmedarbeidere er også språkkonsulenter for normeringen og bruken av norsk. Deres vurderinger må tillegges stor vekt, også der det faktisk er nødvendig å bruke ikke-norsk terminologi.

Vi foreslår at Kunnskapsforlaget på dette feltet får status som samarbeidspartner innenfor temaområdene

- Norsk fagterminologi
- Definisjoner av faguttrykk

I tillegg til dette bør kompetansesenteret naturligvis samarbeide med fagspesifikke instanser i slike spørsmål, men Kunnskapsforlaget har ekspertise innenfor harmonisering mellom fagområder og helhetstenkning.

4.3 *Skrivemåte av historiske og geografiske navn*

På tilsvarende bakgrunn tilbyr Kunnskapsforlaget seg å være samarbeidspartner innenfor temaområdene

- Normering av historiske navn og betegnelser
- Normering av geografiske navn

En leksikonredaksjon tvinges til å håndtere slik normering ustanselig, og med et mye større materiale enn det som får plass i vedtakslister fra Språkrådet. Rådet har da også i visse sammenhenger vist til Store norske leksikon som en hovedkilde til slik normering. Dette kunne formaliseres ytterligere.

4.4 *Forlag for større prosjekter*

Kunnskapsforlaget har erfaring med å gjennomføre større prosjekter, og kan spille en språkpolitisk rolle ved å forvalte større, nasjonale oppgaver innenfor publisering av kunnskap.

2. utgave av *Norsk biografisk leksikon* er et ferskt eksempel. Gjennom dette verket er vår historie via biografiske artikler blitt skrevet på nytt – på norsk, og med en detaljrikdom og en språklig rikdom som gjør verket til en viktig kilde for alle som skal skrive om norsk historie.

Et annet eksempel er den nye utgaven av *Norsk Riksmålsordbok*, som er planlagt å være ferdig revidert til grunnlovsjubileet i 2014.

Slike prosjekter forutsetter ekstern finansiering eller delfinansiering.

4.5 *Publisering av bokmålsnormen*

4.5.1 *Tanums store rettskrivningsordbok*

Flere av de viktigste normative norske ordbøker utgis av Kunnskapsforlaget, i første rekke Tanums store rettskrivningsordbok og Bokmålsordboka. Det desidert største ordmaterialet finnes i Tanum, som siden førsteutgivelsen i 1940 har opparbeidet seg en sikker posisjon som den leksikografiske hovedkilde for bokmålsrettskrivningen.

Så vidt vi kan forstå, vil Kultur- og kirke departementet også i fremtiden la det offentlige kompetansesenteret forvalte norsk rettskrivning og gjøre de nødvendige vedtak. Kunnskapsforlaget foreslår at kompetansesenteret (evt. departementet) oppnevner én rettskrivningskomité for bokmål og én for nynorsk. Oppnevningen bør gjelde for minst 5 år, helst lenger. Rettskrivningskomiteene fungerer samtidig som redaksjonsråd for ordbasene med komplette rettskrivningsopplysninger for bokmål og nynorsk. Rettskrivningsvedtakene kan så publiseres via disse basene.

4.5.2 *Særskilt om iverksettelse av neste rettskrivningsreform*

Endelig behandling av den lenge bebudede nye rettskrivningsreformen er utsatt til det nye kompetansesenteret er etablert, og vil, etter det vi forstår, neppe være ferdigbehandlet tidsnok til å kunne gjøres gjeldende fra skoleåret 2004/2005. Mer sannsynlig er det at endringene vil gjelde fra 2005/2006, men det er også mulig at prosessen kan ta enda lengre tid. For et ordbok- og leksikonforlag som skal planlegge sine utgivelser for flere år fremover, er denne uvissheten et problem, og vi oppfordrer departementet og Norsk språkråd til å bestemme en fremdriftsplan så snart som mulig.

Vi er også opptatt av de faglige vurderinger som gjøres i denne sammenhengen. Vi mener det er viktig at departementet og det nye kompetansesenteret parallelt med sin egen vurdering av rettskrivningssituasjonen i Norge også trekker inn kompetansemiljøer som ikke har deltatt i saksbehandlingen tidligere.

Behov for hyppige nye utgaver av enkelte av våre ordbøker kan være forretningsmessig lønnsomt, men det er langt viktigere at norsk rettskrivning blir mer stabil over tid enn vi har sett på 1900-tallet. Departementets klart uttrykte ønske om stabilitet i rettskrivningen har derfor vår fulle støtte.

4.6 *Forlag for kompetansesenterets utgivelser*

Det vil stemme godt overens med Kunnskapsforlagets profil å være forlegger for en del av kompetansesenterets publikasjoner, særlig slike som omfatter veiledning om norsk språk til et bredt publikum.